

Historie Machova

Machov byl založen jakýmsi Machem, který si vystavěl při potoku Stekelnice dvorec. Osada vzniklá kolem tohoto dvorce dostala jméno po tomto prvním kolonizátorovi. Na Machovsku se v minulosti střetávaly zájmy Náchodských feudálů s kolonizační činností benediktinských mnichů. Pozoruhodné je že Machovsko mělo dvě vrchnosti. Hranici tvořil hlavní potok, dnes zvaný Židovka (ve Lhotě - Trnkava). Pozemky na levém břehu Židovky (Trnkavy), to je Machov a část Lhoty patřily šlechticům z Náchoda. Pozemky na pravém břehu Židovky (Trnkavy), to je Bělý, Nížká Srbská a Část Lhoty vlastnila církev - řád benediktinů - klášter v Polici nad Metují. Není přesně zjištěno, kdy byla osídlena jižní část (součást Náchodského panství). Poprvé se Machov připomíná roku 1354. Tehdy patřil Hanuši z Adršpachu. Severní část (církevní) byla osídlena dle písemných záznamů již v polovině 13.století. Prvním rychtářem byl Utěch.

Po smrti Albrechta z Valdštejna roku 1634 připadá Machovsko spolu s Náchodskem Octaviu Piccolomonimu. Piccolominský rod původem italský byl našemu lidu nepřátelský. Vrchnost tehdy krutě vládla nad poddanou šlechtou. Nespokojenost lidu s vrchností vyvrcholila v roce 1775 v selské povstání které na Machovsku a Policku vedl známý "selský generál" Karel Dostál ze Lhoty.

Po třicetileté válce značně klesl počet obyvatel (v roce 1651 žilo v Machově pouze 85 osob), nikoli však válečnými útrapami ale značnou emigrací do sousedního Slezska v důsledku náboženských sporů. Husitství a protestantství mělo na Machovsku četné přívržence - v té době bylo v Machově tři čtvrtiny protestantského obyvatelstva.

V druhé polovině 18.století se pokusila náchodská vrchnost zvýšit význam Machova, snad v souvislosti s rozvojem pěstováním lnu a domácím tkalcovstvím, obec byla povýšena na trhové městečko a obdařena pečetí, která se později stala podkladem pro Machovský znak, který představuje dvojnásobnou bránu a je vytesán spolu s piccolominským znakem v patě pískovcového sloupu p. Marie Bolestné na náměstí. Machov nikdy nebyl hrazeným městem, ani na zmíněné povýšení na trhové městečko se žádná písemná zpráva nedochovala. Okolnost, že měl náměstí však svědčí o významu obce.

Roku 1848 se stal Machov svobodnou obcí, k níž byly v roce 1949 připojeny obce Nížká Srbská a Machovská Lhota. V roce 1960 Bělý.

Pamětní kniha farnosti Machov (výpis)

Jesle zakoupeny od firmy Petra Bouška v Sychrově u Turnova. Stály 242,40 K. Sebráno 283,64 K. Dvě preparované palmy velké a dvě malé od Augustina Kitzbegera z Prahy stály 17,12 K, dovoz jeslí a palem drahou stál 9,36 K. Dohromady 268,88 K, zbývá tedy 14,76 K. Vele důstojný opat slíbil přídavek za který se koupí další figurky do betléma.

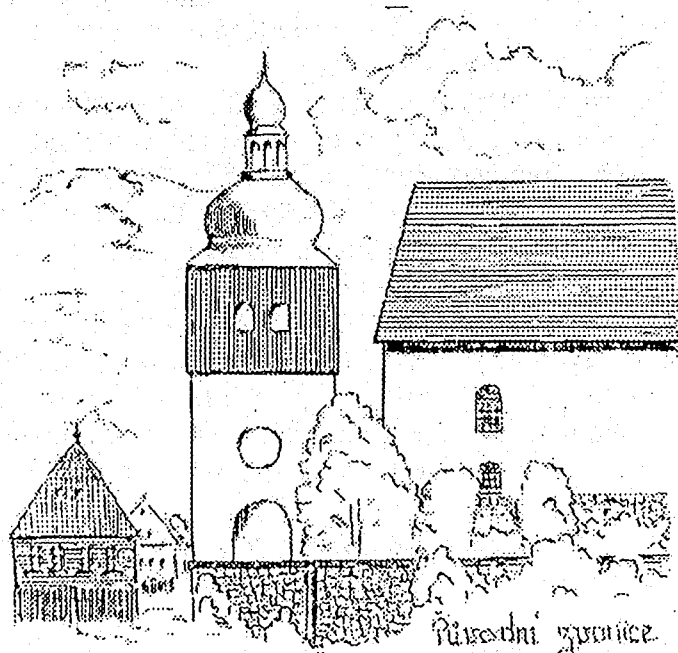
(Je to poslední zápis v roce 1907 asi v prosinci.)

Tyto údaje vypsál z knihy pamětí pan KOHL z Police nad Met.

Únor 2011-02-17

O kostelu

Kostel stojí na vyvýšeném místě za náměstím, čelní portál směřuje k západu. Celý je ve stylu pozdně renesančním. Je jednolodní (10,2m × 23m) s trojboce uzavřeným presbytářem a sakristií na severní straně. Loď je zaklenuta valivou klenbou s výsečemi pro okna. První písemná zmínka o kostele se datuje roku 1369. Nejspíše byl však farní již před rokem 1354. První kostelík byl dřevěný, s dřevěnou zvonicí opodál, postavenou kolem roku 1586. Tento kostelík byl roku 1670 stržen, protože byl již v dezolátním stavu. Na jeho místě byl postaven r.1675 nový kostel z kamene a cihel, patrně přispěním Vavřince Piccolominiho. Kamenný kostel byl po svém vystavění nehozen až do roku 1720 kdy se mu dostalo omítka vně i uvnitř. Na místě staré dřevěné zvonice z roku 1586 byla roku 1685 postavena nová samostatná kamenná zvonice. V roce 1885, při bourání kamenné zvonice, byl nad jejím vchodem objeven základní kámen ze staré dřevěné zvonice zbořené v roce 1685. Tento kámen se nedochoval celý, ale jen jeho polovina. Nápis na něm hlásá: "LETHA PANIE MDLXXXVI, TOTO DIELO GEST DILLANO PRŽI SWATEM JANIE ZA RYCH...". V roce 1810 byla postavena věžička nad kněžištěm (na střeše po západní straně). Dnešní hranolová věž byla postavena roku 1885.

Trojosé hlavní průčelí s mělkým středním rizalitem a bočními nikami členěno hmotnými pilastry, završeno plochým valutovým štítem s jehlanci na bočních stěnách lizény, okna obdélníková s půlkruhovými záklenky. Vnitřek zaklenut valivou klenbou s výsečemi, sakristie, kříž. hřebínkově.

Loď: 10,2 × 23m.

Oltáře: pocházejí z roku 1899. Jsou zhotoveny v novorenesančním slohu sochařskou firmou Petra Buška a synové v Sychrově.

Hlavní oltář sv.Václava s oltářním obrazem malovaným r.1894 Vilémem Kandlerem ze Štěpánova u Kladna a se svatostánkem, který má otáčecí vnitřek. Vlevo oltář

sv. Benedikta, po straně sošky sv. Scholastiky a sv. Františky. Vpravo oltář Bolestné P. Marie, po straně sošky sv. Jana Evangelisty a sv. Josefa.

Křtitelnice: pískovcová, rokoková. Se soškou na vrchní desce.

Křížová cesta: obrazy zdařile malované dle Führika. Zakoupeno od firmy Zambach a Müller ve Vídni. Jsou umístěny po dvou obrazech v záklenkách stěn kostela.

Sochy v lodi kostela: sv. Václav, Jan Nepomucký, sv. Ludmila a Panna Maria růžencová jsou z roku 1896 od firmy Josef Runggaldier v Gröden v Tyrolích. Jsou umístěny na výstupcích po obou stranách lodi kostela.

Varhany: o 14 rejstříkách jsou z roku 1850 od rychnovského varhanáře Adama Hanische. Byly zakoupeny proto, že ty staré v důsledku velkého sucha již nehrály. Jsou dvoumanuálové. I. manuál má sedm rejstříků (Portunal 8, Flauta 4, Gamba 8, Mixtura 1½, Principál 8, Oktáva 4, Flauta 8), II. manuál má čtyři rejstříky (Flauta 4, Oktáva 2, Salicionál 8, Principál 4) a zbylé tři jsou pro pedály (Subbas 16, Principálový bas 8, Cello 8). Rejstříky jsou vyhotoveny jako táhla. V současné době jsou varhany na elektrický ventilátor. Při výpadku proudu je však možný i ruční pohon na měchy.

Historie farnosti

Fara v Machově se uvádí v rejstříku papežských desátků r. 1369, kdy spolu s farou v Hronově a ve Starkově náležela k děkanství v Dobrušce, neboť Machov příslušel k panství šlechtickému, Policko ke klášteru a děkanství broumovskému. Roku 1354-1359 byl v Machově i v Čermné pánem Hanuš (Jan) z Adršpachu, r. 1369-1410 statek Machov a patronát kostela měl Závise z Adršpachu. Roku 1414 se připomíná Hanuš, snad jeho syn rovněž jako patron kostela v Machově. Slul jinak Jan Machovský z Adršpachu.

Na konci 15. století nebo na počátku 16. st. bylo machovsko připojeno k náchodskému panství. V době náboženských třenic, kdy náchodská vrchnost byla kališnická, nebo příznivá protestantství, rozmohla se nová víra i na machovsku. Po třicetileté válce zůstalo ale málo obyvatel (v roce 1651 žilo v Machově pouze 85 osob) a nastal i nedostatek duchovních. Proto byla machovská fara přidělena v 2. pol. 17. stol. do správy polické fary. Teprve roku 1775 biskup nařídil ustanovit do Machova místního kaplana (lokalistu). Klášter zatím poslal svého řeholníka, neboť též blízké vsi: Bělý, Lhota a Nízká Srbská náležely k jeho majetku a správě. Náchodská vrchnost s tím nesouhlasila a konsostoř zatím poslala z Hradce misionáře, než se opatří řádná kongurs pro lokalistu. Klášter ve svých blízkých vesnicích konal dále duchovní správu, takže vzniklo napětí mezi biskupem Kaiserem a opatem Štěpánem Rautenstrauchem. Neshody byly ukončeny roku 1779, kdy správa fary svěřena knězi z kláštera a to s vědomím náchodské vrchnosti. R. 1785 pak byla zřízena samostatná fara platem náboženského fondu. Dosazení faráře ponecháno opatovi a klášteru. Rekatolizace změnila poměr vyznání takže kolem roku 1836 bylo v Machově 630 obyvatel a mezi nimi jen 5 evangelických rodin, jejichž modlitebna patřila ke vzdálenému pastorátu v Klášterci na opočenském panství, takže více udržovali styky s pastorem ve Stroužném pokud tam byl. Ještě před rokem 1900 byli přičleněni k evangelickému sboru v Hronově.

Katolíci v Machově měli literátský sbor hlavně pro pěstování kostelního zpěvu a v r.1618 si vyžádali přepis pravidel z Police, aby se jimi řídili. Už r.1720 se účastnili oblíbených procesí a založili si odbočku bratrstva Bolestné P.Marie, jako v Polici. K farnosti náležely: Machov, Nížká Srbská, Bělý, Lhota Polická i Náchodská. Některý z majitelů Náchodského panství vymohl povýšení Machova na trhové městečko, jemuž se dostalo znaku: Na modrém štítu stříbrná otevřená brána s červenou střechou, 2 věžemi s 2 okny, červenými báními a zlatými makovicemi (jedná se o původní znak obce).

Varhany

První zmínka o varhanách je až roku 1833. Příčiněním velkého sucha byl starý pozitiv již nefunkční, a tak byly roku 1850 zakoupeny nové varhany z rychnovských dílen od varhanáře Amanda Hanische. Při stavbě věže roku 1885 musely být kvůli změnám prostoru kůru přestavěny. V roce 1921 se pak dočkali generální opravy firmou Mölzer z Kutné hory, jejíž štítek je na nynějších varhanách. Toto je poslední historická zmínka. Varhany tedy nejspíše nebyly vůbec laděny ani čištěny od roku 1921. Navíc tehdy v Machově nebyl stálý varhaník a dojížděli sem jiní, kteří na stav varhan příliš nehleděli. Podle toho také vypadají a jejich stav je žalostný.

Přestože na opravu nejsou peníze, doufám, že se varhany v blízké době dočkají pořádné opravy.

Varhany jsou situovány uprostřed kůru čelem k presbytáři. Varhaník sedí u hracího stolu zády ke skříni. Měch (dvoudílný) se nachází za varhanami ve výklenku.

Elektrický ventilátor je ukrytý ve vedlejší místnosti, která slouží jako sklad kostelních věcí. Ten již hodně pamatuje, má „vyklepaná“ ložiska, a proto je jeho chod velmi hlučný i přesto, že je zatížen velkými kameny kvůli utišení vibrací.

Prospektu varhan vévodí principálové píšťaly ozdobené vyřezávanými pozlacenými motivy. Opticky je členěn na tři části rozdělené na C a Cis stranu.

Varhany mají dva manuály (C – f3) a pedál (C-h), mechanickou trakturu a zásuvkovou vzdušnici s tónovými kancelami, která je rozpůlená na C a Cis stranu. Nacházejí se zde dvě mechanické spojky II/I a I/P ovládané šlapkami nad prahem pedálu. Registratura je ovládána pomocí manubrií.

Původní nástroj z roku 1850 měl vestavěný hrací stůl. To znamená, že varhaník seděl v jakémsi výklenku a hrál zády k presbytáři. Počátkem minulého století však byly přestavěné. Podle historika je to však velká škoda. Celý nástroj je laděn o 1/4 tónu výše než by měl být, a to díky zásahu neznámého varhaníka, který pilou seřezal všechny píšťaly. Páčkou pod hracím stolem se ovládá kalkantník – zvoneček na kalkanta (člověka, který šlapal měchy).

Dispozice

I. manuál		II. manuál		Pedál	
Portunal	8'	Flauta	8'	Subbass	16'
Flauta	4'	Oktáva	2'	Principalbass	8'
Gamba	8'	Salicionál	8'	Cello	8'
Mixtura	1 ¹ / ₃ '	Principal	4'	I/P	8'
Principal	8'				
Oktáva	4'				
Flauta	8'				
II/I	8'				